

Корват О.В.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

СТРАХОВА КООПЕРАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Стратегічне бачення розвитку страхового ринку України до 2025 року, представлене Національним банком у Білій книзі «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні», передбачає «формування платоспроможного, стійкого, конкурентного ринку страхування з належним захистом прав споживачів страхових послуг» [1, с. 4]. З цією метою Національним банком розробляється нова модель регулювання з удосконаленими вимогами до «ліцензування, оцінки платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління та системи управління ризиками, застосування ризик-орієнтованого пруденційного нагляду, нагляду за ринковою поведінкою, а також визначення процедури реорганізації, відновлення діяльності та виведення компаній з ринку» [1, с. 5].

Натепер на страховому ринку України функціонують лише комерційні страхові компанії, які мають на меті отримання прибутку. Проте у світовій практиці існує інша форма страхового захисту – взаємне страхування, що є кооперацією страхувальників з формування та використання страхового фонду на безприбутковій основі із створенням товариств взаємного страхування. Якщо в діючому Законі України «Про страхування» можливість здійснення страхової діяльності у формі товариства взаємного страхування передбачена, то новою регуляторною моделлю доступ на страховий ринок неприбуткових страховиків не дозволяється взагалі.

Сучасний досвід США та провідних європейських країн доводить, що взаємне страхування – це дієвий механізм кооперативного страхування, який за своїм значенням не поступається комерційному. Слід відзначити, що і в нашій країні в дореволюційні часи взаємне страхування широко використовувалося як страхова взаємодопомога у разі нещасних випадків на виробництві, пожеж дерев'яних будинків, в сільському господарстві від градобію, для накопичення і сплати пенсій [2, с. 33].

Варто більш детально проаналізувати особливості взаємного страхування. Консультаційний документ Європейської Комісії «Товариства взаємного страхування в розширеній Європі» [3, с. 6-7] визначає такі основні принципи функціонування цих товариств:

- відсутність акцій: фонди товариств взаємного страхування не складаються з акцій. Взаємні товариства забезпечують свою плато-спроможність на основі первинного капіталу, який фінансується членами товариства або за рахунок позик. Цей фонд є колективною та неподільною власністю;
- свобода членства: страхування у товаристві доступно кожному, хто виконує умови, встановлені установчим договором, та дотримується принципів взаємності;
- неприбуткові цілі: основна мета взаємних товариств – задоволення інтересів членів товариства. Не отримання прибутку, не капітал, а людина є центром діяльності товариства взаємного страхування. Відсутність прагнення прибутковості не означає, що страхова діяльність не повинна бути економічно доцільною та створювати надлишки. Для стійкості функціонування товариства відносини його членів повинні бути конкурентоспроможними та збалансованими. Підход до розподілу прибутку товариства взаємного страхування відрізняється від акціонерних товариств: надлишки не сплачуються акціонерам у вигляді дивідендів, а реінвестуються з метою вдосконалення страхових послуг, розвитку бізнесу, збільшення власних коштів або, в певних межах, перерозподіляються між членами в будь-якій формі;

- солідарність: члени товариства взаємного страхування прагнуть задовольнити індивідуальні очікування шляхом колективних дій з об'єднання ресурсів і діяльності для задоволення потреб кожного члена;

- демократичність управління: товариства взаємного страхування діють демократично, члени активно беруть участь в управлінні бізнесом. Відповідно до принципу «одна людина – один голос», кожен член має рівні права в процесі прийняття рішень (у практиці цей принцип адаптується для зваженого голосування);

- незалежність: взаємне страхування не залежить від державних субсидій.

Підсумовуючи варто відмітити, що конкурентними перевагами товариств взаємного страхування є [4, с. 54]: страхування за собівартістю, більш якісне задоволення страхових потреб споживачів, використання страхових резервів виключно в інтересах членів товариства, кращі можливості внутрішнього контролю й управління ризиками.

Слід зазначити, що регуляторні вимоги до діяльності страхових компаній у формі акціонерних товариств, передбачені новою моделлю майбутнього регулювання страхового ринку [1], вимагатимуть від страхових компаній значних адміністративних витрат. Це у подальшому збільшить вартість страхових послуг для страхувальників, буде негативно впливати на споживчий попит і гальмувати досягнення стратегічних цілей страхового сектору.

Враховуючі поточну кризову ситуацію в економіці країни є доцільним впроваджувати у національну практику найкращий світовий досвід взаємного страхування. Розвиток страхової кооперації має бути визнаний стратегічним напрямом державного регулювання страхового ринку.

Список літератури

1. Майбутнє регулювання ринку страхування : Біла книга / Національний банк України, квітень 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_fin_pr_2020-04-22.pdf (дата звернення: 27.04.2020).
2. Временко Л.В., Корват Е.В. Самоорганизация страхового рынка как очищение и перезагрузка. *Финансовые услуги*. 2018. № 3-4. С. 32-33.
3. *Mutuals in an enlarged Europe : Consultation Document* / European Commission, 03/10/2003. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/22701/attachments/1/translations/en/renditions/pdf> (Last accessed: 27.04.2020).
4. Тимошенко І. В. Товариства взаємного страхування як форма страхового захисту суб'єктів малого підприємництва: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 10. С. 51-55.

Коцюрубенко Г.М.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ПЕРЕДУМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЕЗ І ТПР В УКРАЇНІ

Спеціальні економічні зони та їх різновиди, відповідно до світової практики господарювання, є дієвим інструментом, як залучення інвестицій, так і підвищення соціально-економічних показників діяльності регіонів і країни в цілому.

Відповідно до законодавства України, спеціальна (вільна) економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб [1].

Практика створення та функціонування СЕЗ в Україні починає відлік з перших років незалежності. Поряд з тим, фактична повноцінна діяльність обмежилась не повними 10-ма